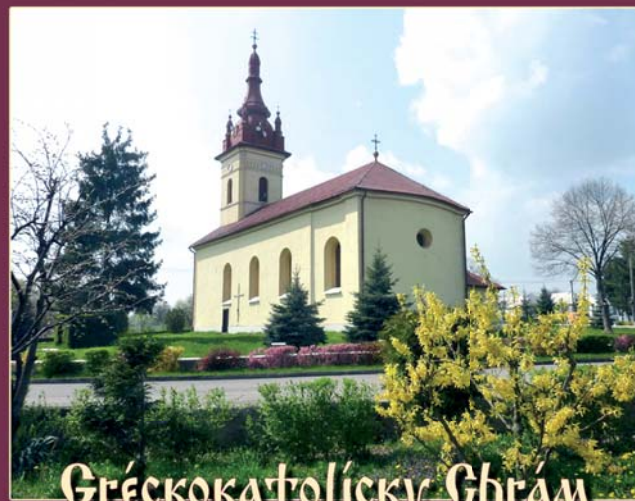

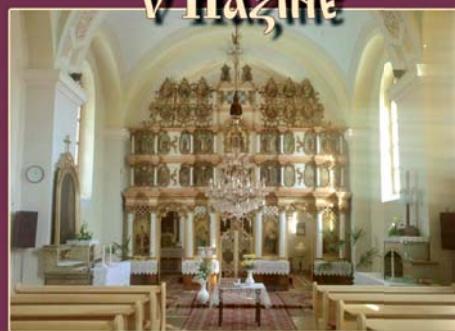
V roku 2010 vydala OBEC HAŽÍN

Obecný úrad 122, 072 34 Zalužice, tel., fax: 056/64 712 87
email: hazin@lekosonline.sk, obechazin@gmail.com, www.hazin.ocu.sk

Grafický návrh, tlač: Agentúra Uhal, Michalovce
Neprešlo jazykovou úpravou.

Gréckokatolícky Chrám Nanebovstúpenia Pána v Hažíne

s valbovým ukončením nad svätýňou.

Obec Hažín v súčasnosti tvorí filiálku zalužickej gréckokatolíckej farnosti – vo funkcii jej správcu pôsobí ThDr. Vlastimil Bajužik, PhD.

Správcovia farnosti východného obradu (gréckokatolíckej a pravoslávnej) v Hažíne kňazi, slúžiaci v hažinskom chráme z roku 1786 (v roku 1969 bolo sídlo gréckokatolíckej farnosti presunuté do Malých Zalužíc, resp. Zalužíc a obec Hažín dodnes tvorí filiálku zalužickej farnosti; pravoslávni duchovní v chráme vysluhovali v rokoch 1950 – 1990)

Meno a priezvisko kňaza

Andrej Ščavnický
Ladislav Danilovič
Anton Ščavnický
Ján Molnár
Jozef Danilovič
Mikuláš Chira
Mikuláš Valkovský
Andrej Nehrebecký
Eduard Leiner
Andrej Tóth

Roky pôsobenia

1792
1806 – 1822
1822 – 1832
1832 – 1836
1836 – 1837
1837 – 1844
1844 – 1880
1880 – 1902
1902 – 1925
1925 – 1950
1950 – 1957
1957 – 1972
1969

Cirkev

Gréckokatolícka
Gréckokatolícka
Gréckokatolícka
Gréckokatolícka
Gréckokatolícka
Gréckokatolícka
Gréckokatolícka
Gréckokatolícka
Gréckokatolícka
Pravoslávna
Pravoslávna
Gréckokatolícka

Ján Choma
Ján Krlička

(správca farnosti Michalovce)

Ján Ďurkán
Mikuláš Čudaky
Ján Škoviera
Juraj Koco
Michal Moskal'

(farnosť excurendo spravovaná z farnosti Iňačovce)

Martin Mikula

(farnosť excurendo spravovaná z farnosti Iňačovce)

Vlastimil Bajužik

1969 – ?

? – 1972

1972 – 1975

1972 – 1990

1975 – 1999

2000 – 2004

2004 – súčasnosť

Gréckokatolícka

Gréckokatolícka

Gréckokatolícka

Pravoslávna

Gréckokatolícka

Gréckokatolícka

Gréckokatolícka

storočia sa spomína, že v Hažíne pôsobili kňazi východného obradu. Pravdepodobne pôvodne slúžili v starom rímskokatolíckom kostole – neskôr bol na jeho mieste postavený drevený a následne (v roku 1786) aj murovaný gréckokatolícky chrám.

Sňahovanie a úteky poddaných v 17. storočí a v prvej polovici 18. storočia spôsobili, že z Hažína, kde mali pôvodne väčšinu veriaci západného obradu, sa po príchode novousadlíkov stala dedina s prevahou obyvateľov, hlásiacich sa k východnému obradu (dnešní gréckokatolíci a pravoslávni). Danú skutočnosť dokladá aj daňový súpis z roku 1715 – „hlavami“ tunajších rodín v tom čase boli Juraj Balas, Juraj Dulibin, Demeter Hornyak, Andrea Hrenovcsik, Juraj Kauszky, Pavol Misskoczy, Eliáš Péres, Juraj Russnak, Michal Russnak, Krištof Szerencsa a Pavol Varga.

Drevený chrám

V roku 1752 hažinsku uniatskú (gréckokatolícku) farnosť (jej správcom v tom čase bol farár Vasilij Ščavnický) s filiálkami Lúčky, Malé Zalužice a Veľké Zalužice (neskôr k nim pribudla aj obec Čečehov) navštívil mukačevský biskup Michal Manuel Olšavský. Pri tejto príležitosti bol vyhotovený i vizitačný zápis. Z neho vyplýva, že v celej farnosti sa nachádzal iba jeden, a to farský chrám, zasvätený sviatku Nanebovstúpenia Pána – postavený bol z dreva a strechu pokrývali drevené šindle (navštevovali ho tiež veriaci z jednotlivých filiállok). V chráme, ktorý posvätil užhorodský archipresbyter (dekan) Dripakovič (Dripakovics), sa nachádzali všetky potrebné ikony, ďalej tu bola cínová darochraniteľnica (cibórium), dve cínové čaše, jedna strieborná čaša, bohoslužobné rúcha a bohoslužobné knihy. V drevenej chrámovej zvonici boli umiestnené dva („nedávno posvätené“) zvony. Pri chráme sa rozprestieral i cintorín, ohradený drevenými stĺpikmi.

Nový murovaný chrám

V roku 1786 si tunajší veriaci postavili nový, už murovaný klasicistický chrám, zasvätený opäť sviatku Nanebovstúpenia Pána. Podľa máp z prvého vojenského mapovania – z 80. rokov 18. storočia – stál na začiatku dedinskej zástavby. Podobne je chrám zakreslený aj na mape z druhého vojenského mapovania – z roku 1826. V roku 1923 bola v Hažíne – v sídle gréckokatolíckej farnosti – zaznamenaná zvláštna udalosť, ktorá výrazne zarezonovala aj na stránkach súdobej tlače. Podľa miestnych veriacich sa totiž dva, odhadom asi 20- a 30-ročné obrazy, visiace pred ikonostasom v interiéri tunajšieho chrámu vo výške približne dva metre – jeden, zachytávajúci Bohorodičku s malým Ježišom na rukách a druhý s vyobrazením svätého Jozefa s Ježišom

Autori textu:

Ing. arch. Pavel Hriň – Dr. Martin Molnár – Mgr. Matej Starják

Počiatky kresťanstva

Mnohí slovenskí i zahraniční historici tvrdia, že najvýchodnejšia časť územia dnešného Slovenska bola za vlády Svätopluka (871 – 894) a počas pôsobenia Konštantína a Metoda súčasťou Veľkomoravskej ríše. A hoci nateraz nemáme relevantné dôkazy o prijatí kresťanstva obyvateľmi tohto regiónu v druhej polovici 9. storočia, predpokladáme tu misijnú činnosť. Počiatky kresťanstva na Zemplíne tak zostávajú až do dnešných dní nejasné (doteraz odkryté kresťanské kostrové radové pohrebiská slovenski archeológovia datujú až do 11., resp. 12. storočia).

Od 11. storočia toto územie cirkevno-správne patrilo do Jágerského biskupstva (s centrom v meste Jáger – dnes maďarské mesto Eger). V období stredoveku získalo náboženstvo v rámci života spoločnosti veľmi dôležité postavenie – týkalo sa to jednak dedinských, jednak vznikajúcich mestských sídel.

Prvý kostol

Písomné pramene v súvislosti s obcou Hažín uvádzajú, že najneskôr od 14. storočia tu stál filiálny rímskokatolícky kostol, resp. kaplnka neznámeho zasvätenia (v listinách sa vyskytuje aj názov Kostolný Hažín, ktorý označoval novú časť dediny pri chráme). Prvý písomnú správu o hažinskom kostole obsahuje listina z 15. októbra 1374, ktorú vydal veľmož Jakub zo Spiša – sudca kúrie uhorského kráľa Ľudovíta.

V podzemí tohto stredovekého chrámu možno predpokladať i minimálne jednu kryptu (do krypt sa zvyčajne pochovávali členovia rodiny patróna), okolo kostola sa rozprestieral starobylý cintorín. Počas obdobia reformácie mali tunajší chrám v rukách protestanti. V stredovekom Malom či Veľkom Hažíne bývali najmä rímskokatolíci (katolíci západného obradu), ojedinele aj veriaci východného obradu (podľa národnosti išlo hlavne o Slovákov, menej ľudí sa hlásilo k maďarskej či rusínskej národnosti). Uvedený stav pretrvával i v nasledujúcich storočiach – svedčia o tom napr. daňové súpisy zo 16. storočia. V roku 1567 tak v dedine žili Ben. Babowycz, A. Kwrym, Mat. Kwrym, Alb. Nowak, Nic. Paghacz, Greg. Swpba, Fr. Sýkora a Bl. Zwyrka, v roku 1588 tu bývali G. Balogh, Th. Butkay, P. Buzyk, Mat. Gaidos (zbehol), A. Geongeos, A. Hrehorich, Ant. Hrehoryk, Fr. Huzar, A. Kapos, Simonis Keolich (zbehol), Mat. Kopen, At. Kurn, Zabo Kuzma, Paul Lebensky, Bl. Leswensky, Joh. Magyar, Bl. Mereo, Jac. Mereo, Mat. Nowak (zbehol), Th. Nowak, M. Ontodyk (zbehol), Joh. Orosz (zbehol), M. Susda, Val. Wasko (zbehol), A. Zboynan, Ben. Zykora, Fr. Zykora a G. Zykora (samozrejme, uvedené sú iba „hlavy“ rodín – ľudí v dedine teda žilo oveľa viac).

V zachovaných písomnostiach z druhej polovice 17. a zo začiatku 18.

2

Summary

The preserved written sources refer that a branch of the Roman Catholic Church, or possibly a temple of unknown consecration, was located in Hažín no later than in the 14th century.

The presence of the Eastern Rite priests in the village (the present Greek Catholic and Orthodox Church priests) is proved in the written documents dating back to the second half of the 17th century and the beginning of the 18th century. They could have officiated originally in the old Roman Catholic Church – a wooden church was built on the same place later on (in the documents it is mentioned in the middle of the 18th century) and consequently (in the year 1786) there was also built a brickwork classicist Greek Catholic Church, consecrated to the Ascension of Lord's saint day, which is still located there.

The church features (inters alia) a wooden iconostasis from the beginning of the 19th century which is considered to contain also some parts of an older, no longer existing iconostasis from the wooden church, as well as an altar, latter-day wooden pews and a wooden pulpit from the beginning of the 20th century.

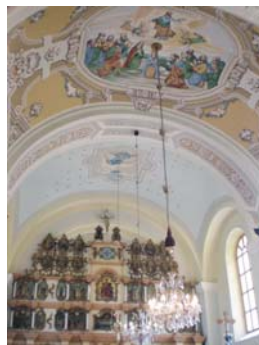
In the year 1923 Hažín was noted by the churchgoers as a place where two paintings of the Greek Catholic Church "glittered miraculously".

The municipality was the seat of Eastern Rite parish – the Greek Catholic Church (from the 18th century to the year 1950) and the Orthodox Church (from the year 1950).

Nowadays Hažín represents a branch of Zalužice Greek Catholic parish.

7

– začali každý deň od piatej hodiny večer lesknúť a ligotať sa. Do hažinskeho chrámu tak začalo postupne prichádzať stále viac a viac veriacich.

Dobovú atmosféru zaujímavo približuje článok v novinách Slovenský východ z leta 1923: „Ľud na kolienach modlí sa obyčajné prosby za pomoc, za zdravie, za zlepšenie života. Mnohí mrzáci, chromí a slepí ľudia pred obrazmi, od ktorých uzdravenie čakajú a v očiach sa im iskrí viera... Vonku pred kostolom hovorí sa o zázrakoch, počúvame tu o zázračnom uzdravení slepých, chorých, modlili sa a ozdraveli.“

Tunajších veriacich v súvislosti s uvedeným „zázrakom“ poučoval hažinský farár Eduard Leiner. Aj ostatní duchovní sa k spomínaným udalostiam stavali dosť rezervovane. Prebehlo tiež vyšetrovanie, a to nielen zo strany cirkevnej, ale i svetskej vrchnosti. A jeho výsledky? Záverečné správy komisii sa doteraz objavivť nepodarilo – o ich zisteniach však veľa napovedá skutočnosť, že na ligotajúce sa obrazy v Hažíne (ako i na „slovenské, resp. zemplínske Lurdy“ v Dlhom Klčove) ľudia časom zabudli...

Po úradnom zákaze gréckokatolíckej cirkvi v roku 1950 hažinský farský chrám užívali pravoslávni veriaci (pravoslávie prijal tiež tunajší gréckokatolícky farár Andrej Tóth). Do roku 1968, resp. 1969 slúžil len im, následne tu vysluhovali pravoslávni i gréckokatolícki duchovní. Od roku 1990 chrám patrí opäť gréckokatolíckom. Údaje zo 60. rokov 20. storočia hovoria o tom, že v hažinskom chráme sa v tom čase nachádzal drevený ikonostas a prestol (oltár) zo začiatku 19. storočia a tiež ikony v pôvodných vyrezávaných a polychromovaných rámoch zo staršieho ikonostasu ešte z dreveného uniatskeho chrámu, ktorý tu stál v 18. storočí.

Zatiaľ poslednú revíziu danej kultúrnej pamiatky vykonali pracovníci pamiatkovo-úradu v roku 2000, pretože hažinský chrám je ako nehnuteľná národná kultúrna pamiatka zapísaná v Ústrednom zozname pamiatkoveho fondu Slovenskej republiky.

Tento jednolodový gréckokatolícky Chrám Nanebovstúpenia Pána z roku 1786 so vstavanou vežou a rovným záverom svätyne má zaujímavú urbanistickú polohu

4

– situovaný je na pozdĺžnej osi obce, v mieste jej zalomenia. Presnejšie ide o architektonicko-stavebnú pamiatku klasicistického slohového obdobia, pričom historizujúce úpravy na chrámovej veži z poslednej tretiny 19. storočia sú v rámci regiónu Zemplína atypické.

Chrámová veža (i so strechou) bola konkrétne upravovaná v roku 1886, v 40. rokoch 20. storočia sa zrealizovala maľba stien a klenieb v interiéri objektu (v roku 1996 ju obnovovali), v rokoch 1997 – 1998 prebehla obnova fasád chrámu, zároveň bola natretá aj plechová strecha.

Chrám má obdĺžnikový pôdorys. Na západnej strane sa nachádza vstavaná veža s predsieňou v podveží, za ňou potom nasleduje loď obdĺžnikového pôdorysu a objekt ukončuje pôdorysne plynko ustúpená svätyňa.

V chrámovej lodi – na východnej strane – sa vyníma drevený ikonostas zo začiatku 19. storočia (oddeľuje loď od svätyne). Keramické dlaždice zo začiatku 20. storočia vytvárajú na podlahe historizujúci štylizovaný krížový ornament (tvorený je skladbou štyroch dlaždíc). Mobiliiar lode reprezentujú novodobé drevené laice, medzi druhým a tretím klenbovým poľom – pri severnej stene lode – bola zavesená drevená kazateľnica s baldachýnom zo začiatku 20. storočia.

Svätyňa má priečny obdĺžnikový pôdorys s plytkým, takmer rovným záverom. Steny a podlaha sú tu podobné ako v prípade lode chrámu.

Mobiliiar svätyne tvorí už spomínaný ikonostas, ktorý údajne obsahuje i súčasť zo staršieho dreveného chrámu (ten sa spomína v 18. storočí), ďalej prestol a historizujúci drevený žertveník zo začiatku 20. storočia.

Sakristia je situovaná na severnej strane svätyne a má štvorcový pôdorys.

V prízemí veže sa nachádza hlavný vstup do chrámu – tvoria ho novodobé pravouhlé dvojkrídlové drevené dvere, vsadené do pravouhlého hladkého kamenného ostena s datovaním 1786 v nadpraží.

Plechová strecha veže je cibulovitá, trojstupňová, so štyrmi oplechovanými vežičkami v rohoch prvého stupňa.

Strecha nad loďou a svätyňou, pokrytá tiež plechom, má sedlový tvar

5